

Алла Кравченко, Сергій Москаленко

КРАВЧЕНКО Алла Петрівна – кандидат юридичних наук, асистент кафедри гуманітарних та соціально-економічних навчальних дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Сфера наукових інтересів – філософія та антропологія права.

МОСКАЛЕНКО Сергій Миколайович – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Сфера наукових інтересів – вітчизняна історико-філософська думка та проблеми етики.

СОЦІАЛІСТИЧНА І БУРЖУАЗНА РЕВОЛЮЦІЇ: МАРКСИЗМ І СЬОГОДЕННЯ (СУЧАСНА ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА)

У статті наведені різні точки зору на відмінність буржуазної революції від соціалістичної. Показано, що до будь-якої соціальної теорії, у тому числі і марксистської, не можна ставитися як до істини в останній інстанції, отже жодна соціальна теорія, що існувала в минулому, не може бути керівництвом до дії в сучасних умовах, які швидко і суттєво змінюються.

Ключові слова: буржуазна революція, марксизм, ленінізм, капіталізм, пролетаріат, соціалізм, соціалістична революція.

Буржуазні революції зазвичай здійснювались тоді, коли в надрах феодального суспільства, що врешті-решт уже віджило себе, цілком складались і ставали переважаючими нові буржуазні відносини, новий суспільний устрій, якому належало лише скинути застарілу соціально політичну форму (у вигляді станової, абсолютизму тощо) і затвердити у вигляді конституційних законів своє фактичне панування. Але ж, буржуазна революція не знищує нічого, що вже не було б приреченим на загибель і не здійснює нічого такого, що не було б непідвільним, упродовж століть вирощеним еволюційним шляхом.

Із соціалістичною революцією справа йде інакше. Правда, і вона, звичайно, відбувається не на порожньому місці і для свого успіху ви-

© А. П. Кравченко, С. М. Москаленко, 2015

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.35291>

магає достатньої зрілості, обов'язкових об'єктивних і суб'єктивних передумов. При цьому здебільшого мається на увазі, по-перше, високий рівень розвитку продуктивних сил і централізація виробництва, а по-друге, його революційна настроєність і організація.

Упродовж усього свого життя Маркс і Енгельс так і не дочекались збігу цих передумов ні в одній із капіталістичних країн. Вони не те, що передбачити, а навіть подумати не могли, що чим зрілішими і розвинутішими будуть «матеріальні передумови» соціалістичної революції, тим слабкішою буде жага «революційної пристрасті» в тих, хто, здавалось би, повинен був її здійснити.

Отже, як система виробничих відносин соціалізм у надрах капіталістичного суспільства ніскільки не формується, і аж ніяк не проростає із капіталізму. А раз так, значить, для того, щоб він з'явився на світ, потрібні спеціальні зусилля і свідома, цілеспрямована, наполеглива його побудова.

Ще зі шкільної лави ми звикли ставити соціалістичну революцію вище за еволюцію. «Революції – локомотиви історії» [1, с.86], любив повторювати Маркс, а свідома історична творчість вище стихійного ходу речей. У цьому є своя, і не мала, доля істини. Адже стихійність сліпа, а еволюція у своїй неквапливості черства і безжална щодо тих, хто хотів бути ситим і вільним не через триста років, а сьогодні. Революція ж, принаймні на якийсь час, дає можливість вчорашнім жебракам відчути себе людьми, господарями власного життя і будівничими всесвітньої долі, адже в цьому – їх героїчний, сповнений ентузіазму порив до світла. Проте нам відомий не тільки оптимізм повсталих мас, що пробудились до справжнього життя, нам відоме також і їх наступне розчарування. Та сама революція з плином часу ніби перетворилась на свою власну протилежність.

З соціалістичною революцією справа йде інакше. Чи можна стверджувати, що вона лише добиває те, що вже давно віджило, що світ, який їй належить зруйнувати, вже й без того безпомічний і нежиттєздатний? Ще років 80 тому так думав багато хто.

Теоретичною основою «негативної», руйнівної сутності соціалістичної революції була великомасштабна філософсько-історична помилка: швидкоплинна стадія капіталістичного розвитку прийнята була за його фінальну кризу зростання – за загальну «кризу капіталізму», яку класики зрозуміли, у свою чергу з аналогією із дійсно безвихідною загальною кризою попередньої суспільної організації, що об'єктивно існувала можливо завдяки революційному вибуху і ототожнена була з його неминучістю. Між тим, неминучості ніскільки не існувало. А це означає, що там, де соціалістичній революції все ж таки судилося від-

бутися, вона на відміну від усіх колишніх революцій, дещо додала з того, що вже віджило (наприклад пережитки кріпацтва в Росії), а в чомусь вона різала по живому, «висаджувала» в повітря і здіймала живе, життєздатне, розвиваюче, зберігаючи історичну перспективу. Це була насильницька перерва природно-історичної еволюції капіталістичного суспільства, усунення життєздатного суспільного устрою, що ще й досі розвивався, на висхідній лінії його прогресивного розвитку.

Тим самим на відміну від буржуазної, всі нині здійснені соціалістичні революції ламали суспільну систему, яка, як показав час, ще далеко не вичерпала ресурси свого саморозвитку. Застосоване ними насильство було в цьому змісті насильством не тільки над людьми, але й над самою історією. Саме тому ті країни, які пережили буржуазні революції, або ж навіть замість них там відбулися тільки соціалістичні революції, так дружно плетуться в хвості історичного розвитку.

У творчому плані відмінність соціалістичної революції від буржуазної, мабуть, ще більша. Буржуазна революція якщо дещо й створює, то в основному у сфері політичній, тобто надбудовній (наприклад республіку, замість монархії), що ж до базису, то до моменту її здійснення він, цей базис, як правило, не лише давно склався і оформився у вигляді цілісної системи капіталістичних виробничих відносин, але й явно панує в економічному житті суспільства.

Відмінність між буржуазною і соціалістичною революціями і в цьому відношенні досить разюча. Якщо буржуазна революція – результат багатовікового поступового визрівання капіталістичного ладу і, (виражаючись мовою Маркса) бере на себе лише роль «повитухи», що допомагає з'явитися на світ людській істоті, що вже сформувалася, з голівкою, ручками, ніжками і усім іншим, що їй необхідно для життя, то до соціалістичної революції це порівняння не підходить. Бо у своїй позитивній функції соціалістична революція є висхідним, початковим актом створення суспільного устрою, якого доти зовсім не існувало в природі.

Варто назвати два основних протиріччя, які відрізняють марксистську (і лєнінську) концепцію соціалістичної революції. Перше протиріччя – між уявленням Маркса і Енгельса про комунізм та ідеєю пролетарської революції сьогодні. В уяві класиків марксизму, комунізм зображають як суспільство, де всю тяжкість фізичної праці візьмуть на свої плечі системи складних, розумних машин, якими людям залишиться тільки керувати. Це буде справжнім царством свободи, в якому основна область застосування людських сил буде максимально зменшена.

Пророцтво це майже збулося в сучасній практиці розвинених капіталістичних країн, де відсоток зайнятості в тому, що ми зараз на-

зиваємо «сферою обслуговування», давно вже став переважаючим (за рахунок промисловості і сільського господарства) і неухильно продовжує зростати і в якому різноманітні творчі можливості, закладені в природі людини, найкраще розкриються і розквітнуть сповна.

Це з одного боку. А з іншого – знамениті слова: «Примара бродить Європою, примара комунізму» – були сказані Марксом і Енгельсом ще в 1848 році. «Комуністичну революцію» вони упродовж усього свого життя чекали з дня на день і готували її. Протиріччя цілком очевидне. Між «комуністичною революцією» і самим комунізмом – цілковита прірва. І лише у «Критиці Готської програми» (1875 р.) Маркс вводить поняття про дві фази комуністичного суспільства. Соціалізм як нижча фаза і є заповнення цілковитої прірви, історичний міст між близькою «загибеллю» капіталізму і віддаленим торжеством комунізму.

На превеликий жаль, «нижча фаза» у Маркса – мало не суцільна біла пляма. Адже Маркс не сказав майже нічого зрозумілого про те, як він уявляє собі можливий і бажаний розвиток подій услід за звиязном пролетарської революцією і найпершими заходами так званого «перехідного періоду».

І тут ми підходимо до другого протиріччя марксистської концепції комунізму – протиріччя між властивим Марксу і Енгельсу несприйняттям «прекрасного взірця казарменного комунізму» [2, с.338 і 3, с.414] і їхніми політичними уявленнями, які, будучи втілені в життя, фактично зумовлювали саме такий результат соціалістичної революції.

Революція є акт, в якому частина населення нав'язує свою волю іншій частині під впливом рушниць, багнетів і гармат, тобто засобів надзвичайно авторитарних. І якщо партія, що перемогла, не хоче втратити плоди своїх зусиль, вона повинна утримувати свою державу завдяки тому страху, який вселяє реакціонерам її зброя.

Ви задумали відмінити приватну власність, але здійснити це інакше, як спираючись на авторитет «рушниць, багнетів і гармат» не можна. Отже починати доводиться із взяття влади і встановлення диктатури пролетаріату (що само собою, означає відповідне урізування демократії). І, навпаки, для того, щоб диктатура пролетаріату могла триматись, її супротивників необхідно позбавити економічної сили, треба відібрати у них власність. Простий і ясний взаємозв'язок, одне без іншого неможливе.

Проте виникає запитання: хто саме здійснюватиме централізоване державне управління економікою? Проблема організації займатиметься не все суспільство і навіть не весь пролетаріат, а тільки його представники, уповноважені для виконання організаційних функцій. А згадані представники мають бути більш менш постійними, щоб вони

змогли придбати необхідні знання і досвід, стати дійсними фахівцями управління. Подібно тому як у медицині, юриспруденції чи гончарному виробництві, тут теж потрібні професіонали.

Але що означає постійне управління одним і тим же колом інститутів і осіб управлінських зобов'язань і хто вони такі, ці люди, які професійно займаються державно-управлінською діяльністю? Це – чиновництво, бюрократія, хоча б і «пролетарська». Візьмемо для прикладу хоча б діалог Бакуніна з Марксом про концепцію пролетарської держави. Сьогодні вона виглядає, уже не як спростування утопії наукою, а як суперечка двох утопій, кожна з яких по-своєму слабка за своїм позитивним значенням, але дуже точно вказує на вразливі місця іншої:

Бакунін: «Ми вже висловлювали нашу глибоку відразу до теорії Лассаля і Маркса, що рекомендує працівникам, якщо не як останній ідеал, то, принаймні, як найближчу головну мету, – створення «народної держави», яка, за їхнім поясненням, буде не що інше, як пролетаріат, піднятий до рівня «пануючого стану»[3, с.611]. Невже весь пролетаріат стоятиме на чолі управління?

Марк: «Невже, наприклад, у профсоюзі весь союз створює свій виконавчий комітет? Невже на фабриці зникне будь-який розподіл праці і різноманітні функції, які з нього витікають? А при бакунінській побудові «знизу доверху» хіба все буде «вгорі»? Адже тоді не буде вже ніякого «внизу»[3, с.615].

Бакунін: «Отже, в кінцевому підсумку, маємо управління величезної більшості народних мас привілейованою меншістю. Але ця меншість складатиметься із працівників (тобто робітників), вказують марксистки. ...Та все ж таки, з колишніх працівників, які, як тільки вони стануть представниками чи правителями народу, уже перестануть бути працівниками»[3, с.616-617].

Марк: «Не більше ніж тепер фабрикант, який не перестає бути капіталістом тому, що став членом муніципальної ради» [3, с.617].

Бакунін: «...і стануть дивитися на усіх звичайних робітників з висоти «державної»: вони представлятимуть вже не народ, а себе і свої «домагання» на управління народом. Той, хто засумнівається в цьому, зовсім не знайомий з природою людини» [3, с.617].

Марк: «Якби пан Бакунін був знайомий хоча б зі становищем керівника робочої кооперативної фабрики, тоді вся його маячня про панування полетіла б до біса»[3, с.617].

Слабкі, занадто слабкі заперечення Маркса! Якоїсь переконливої відповіді Бакуніну у Маркса не прозвучало. Бакунін доводить, що здійснення марксистських ідей прямо веде до відкинутого ними обома «казарменного комунізму», для спростування якого він очевидних

і переконливих висновків так і не надав. Правда, на противагу цьому у Маркса є одне цікаве місце в його праці «Громадянська війна у Франції», де він зі схваленням перераховує антибюрократичні заходи Паризької Комуні. Саме ця сторінка має безпосереднє відношення до нинішньої реформи радянської політичної системи (і аналогічних їй в інших соціалістичних країнах), гарантіям демократизації тощо.

«...Першим декретом Комуні була ліквідація постійного війська і заміна його озброєним народом. Комуна створилась із вибраних загальним виборчим правом за різними округами Парижа міських голів. Вони були відповідальні і в будь-який момент їх можна було замінити. Більшість їх складалась із робітників або визнаних представників робітничого класу. Комуна мала бути не парламентарною, а працюючою корпорацією, водночас і законодавчою і виконуючою закони. Поліція, що досі була знаряддям центрального уряду, була негайно позбавлена усіх своїх політичних функцій і перетворена у відповідальний орган Комуні, який можна змінювати в будь-який час. Те ж саме – чиновники усіх інших галузей управління. Починаючи із членів Комуні, зверху до низу, громадська служба мала виконуватися за заробітну плату робітника» [4, с.610].

«Будь-які привілеї і видача грошей на представництво вищим державним чином зникли разом із самими цими чинами. Громадські посади перестали бути приватною власністю ставлеників центрального уряду»[5, с.342]. Ленін із цього приводу зазначав: «особливо чудовою в цьому відношенні була підкреслена Марксом міра Комуні: відміна будь-яких видач грошей на представництво якихось грошових привілеїв чиновникам, зведення плати усім посадовцям в державі до рівня «заробітної плати робітника» [6, с.43]. Як же це йде врозріз із підвищенням зарплати партійному апарату, здійсненому у нас уже за часів перебудови. Адже саме так можна втратити і те позитивне, що здійснила вже до цього часу перебудова. І якщо цей захід Паризької Комуні (громадська служба мала виконуватись за зарплату робітника) є очевидний перелом, який свідчив про перехід від демократії буржуазної до демократії пролетарської, то наведений вище факт наших днів – чи не є свідченням на користь зворотного?

Прекрасні слова, які зайвий раз лише підтверджують, що Маркс і Ленін були істинними демократами, що їх революційні помисли були чисті, вільні від якогось прагнення влади. Коли сьогодні хтось однозначно виводить Сталіна із Леніна (або навіть із Маркса), практично їх отожднюючи, то це ніскільки не менша історична неправда, чим жалюгідні спроби відокремити їх одна від одної великою китайською стіною.

Ось і виходить: доки основоположники марксизму виступають аналітиками і критиками сучасного їм капіталістичного ладу, перед нами воістину великі уми людства. З ними можна не погоджуватися з тих або інших, навіть багатьох, часткових питань, але в основному, а саме – в послідовності теоретичних осмислень доступного ним досвіду світової історії вони могутні, як ніхто з їх сучасників. Але варто їм, довівши свою критику капіталізму до її, здавалося б логічного завершення (до ідеї пролетарської), революції і диктатури пролетаріату, здійснити спробу намалювати контури суспільства, яке має виникнути безпосередньо на цій основі, як вони починають говорити без притаманної їм карбованої ясності і твердості в голосі, якимось мимохить, уривчасто, суперечливо і невиразно. Замість звичайних тверезих реалістів ми раптом бачимо перед собою утопістів, чий революційний романтизм, як це часто трапляється в історії при її переході на рейки суспільної перевірки, мимоволі і непомітно для себе перетворюється в свою протилежність.

Це та рокова помилка в діагнозі, поставлена Марксом і Енгельсом капіталізму, про яку вже говорилося вище: вони хоронять суспільний лад, який хоча й потрясають економічні кризи і соціальні конфлікти, проте життєздатний і цілком спроможний зростаючи з часом можливість вирішувати ці кризи й конфлікти мирним, еволюційним шляхом, з вигодою для свого саморозвитку і міцності. Вони намагаються замінити його суспільним ладом, для якого немає (і ще принаймні століття не буде) об'єктивно – історичних передумов. Вони, безуспішно, оспорожують ними ж проголошену істину: «людство ставить собі завжди такі завдання, які воно може вирішити» [7, с. 7], а теоретик або політик, що намагається нав'язати людству виконання завдання, яке не відповідає (або може ще не відповідати) об'єктивному ходу речей, завжди приречений на поразку.

На початку ХХ століття виникли три основні течії в марксизмі. Перша «бернштейніанство». Це марксизм мінус революція (а тим більше диктатура пролетаріату), це історично найперша спроба створити симбіоз марксизму з лібералізмом.

Друге «каутскіанство». Це марксизм, свято вірний заповітам основоположників, «але воїн скромний посеред мечів». Він теоретично за пролетарську революцію і за певним збігом умов не виключає диктатури пролетаріату, але його революційність, урівноважена парламентаризмом, охолоджена скепсисом відносно «зрілості передумов» і багатьма іншими цілком резонними міркуваннями в сукупності з тими, що зводяться до щедринського «потрібно почекати».

Третє – «ленінізм», проте це ленінізм без Леніна того періоду, який нам сьогодні близький. Це марксизм, який не втілює в життя свою пер-

винну полум'яну революційність, але завдяки необхідності здійснює це ціною відмови від ряду найважливіших постулатів марксистської історії: від уявлення про розвиток суспільства, як об'єктивний історичний процес, де соціальна революція лише доробляє, вже в основному виконану попереднім революційним процесом роботу, де перехід від однієї суспільно-економічної формації до іншої, в тому числі від капіталізму до соціалізму, настає як реалізація революційним класом історично назрілого і неминучого, а зовсім не за бажанням тієї або іншої радикальної партії, що вловила слушний момент для своєї зухвалої спроби. Тобто хоча це за багатьма позиціями теж марксизм, але якщо вдуматися, настільки далеко він відійшов від першооснов вчення, що ніякою «своєрідністю» і ніяким «творчим розвитком марксистської теорії» тут не обійдеся. Тому нам не здається виправданим термін «марксизм-ленінізм».

Висновки. Старий марксизм належить історії, яка так далеко відстала від нашого часу. Але ж марксизм є необхідним продуктом свого часу. Ніяка, навіть найглибша соціальна теорія, що народилася півтори сторіччя тому назад, не може служити «керівництвом до дії» в навколишніх обставинах, що так сильно змінилися. Чи не означає це, що марксизм уже відіграв свою роль і більше нам не потрібний? Ми вважаємо, що думати так було б не меншою помилкою, аніж жити з головою, поверненою назад. Ленін якось перед смертю сказав про необхідність «зміни усєї точки нашого зору на соціалізм». Приблизно ж така за глибиною зміна потрібна нам сьогодні у ставленні до марксизму. Суть її – перестати ставитись до нього, по-перше, як до істини в останній інстанції, а, по-друге, як до явища сучасного життя, перестати бачити в ньому «ідеологію сучасності».

Змініть точку зору, погляньте на Маркса й Леніна не як на скам'яніле у своїй величі «начальство», якому можна тільки віддавати честь і кланятись, а як на людей, які жили колись в іншому, вже далекому від нас часі і не без великих зусиль зрозумілому нам світі і померли раніше, ніж більшість із нас з'явилась на світ. Можна припустити, що за такого випадку їхні помилки здадуться вам хоча б частково тими, які можна пробачити, а їх знахідкам і прозрінням ви самі за своєю доброю волею віддасте справедливо високу оцінку. Іншими словами, замість «ахіллесової п'яти», що нині мимоволі викликає вашу підвищену увагу, ви в повний зріст побачите самого Ахіллеса – наймогутнього з героїв Гомера.

Скажуть, можливо: це буде мертвий Ахіллес. Але як відомо: живий орел сильніший за мертвого лева. Так, мабуть. Але, по-перше, мертвий не стає живим завдяки тому, що ми домовимось не вважати

його мертвим. А по-друге, хіба не є мертвими, наприклад і Толстой, Достоевський, Шекспір, Гете чи Кант? Хіба ж їх думка, їхній геній, їхнє значення для нашого життя померли разом з ними? Варто марксизму лише скинути мундир офіційних ідеологій, що давно вже зітлів на його плечах, як він стане цікавий сам по собі, а не для столу під червоною матерією і не для залікової книжки.

Ті, хто противляться десакралізації фігур Маркса, Енгельса чи Леніна, піклуються не про них, а лише про самих себе, за свої теперішні посади і майбутні пенсії, за звичний комфорт свого існування. Адже недаром кажуть, що надмірна старанність священників лише руйнує віру в бога. Офіційне шанування класиків марксизму (і тим болучіше, чим далі їхні ідеї розходились із дійсним ходом історії,) здійснювало з ними те, чого не побажаєш і лютому ворогу: вбивало їх повторно. Навпаки, лише зійшовши зі своїх п'єдесталів, вони набувають здатності знову реально ввійти в наше життя, як класичні, глибокоосвідчені теоретики, спадщину яких, як і іншу спадщину, потрібно, принаймні, вивчати і знати.

Люди поступово навчаться бачити в добросовісному інакодумцеві не ворога, а партнера лише тоді, коли, визнаючи природним і корисним плюралізм думок, будуть у кожному з них, навіть в найекстравагантнішому, шукати притаманну йому долю заслуг, тобто ставитись до нього сердечно й людяно. Щоразу необхідно детально зважувати, глибоко думати і вирішувати те чи інше питання особисто. Не треба будувати наше теперішнє і майбутнє на формулах тисячолітньої давності, варто перестати вже ховатись за спину класового марксизму, так само як і перекладати на них всю відповідальність за нашу долю. Вони в ній взяли неабияку участь, але, щоб там не казали, їх давним-давно вже немає на світі. А тому головна відповідальність нині не на них, а на нас з вами. У черговий раз на тих, хто сьогодні знаходиться при владі.

Звичайно, звично і спокійно з новими словами на вустах, але цілком по-старому, як десять, двадцять і п'ятдесят років тому, сидіти за вищезгаданими червоними столами на фоні високої мармурової фігури з простягнутою вперед рукою і ніби у неї під захистом. Проте якщо й надалі ми будемо знаходитись у такому становищі, то чи не перетвориться вона тоді в статую Командора, разом з якою ми всі, і тепер уже остаточно провалимося в бездонне провалля.

Велика і щаслива доля для одних завжди повертається великим рабством для інших. Отже, старий марксизм належить історії, яка вже далеко від нас відійшла. То чи можливий новий, оновлений марксизм? Ті, хто сьогодні виступає від імені «сучасного марксизму» або морочать нам голову, або в кращому разі самі не знають, що творять. Марк-

сизм – продукт свого часу, і з цим нічого вже не можна вдіяти. Ніяка, навіть найглибша соціальна теорія, що народилася майже два сторіччя тому, не може служити «керівництвом до дії» в умовах, які так суттєво змінилися.

Література

1. *Маркс К.* Классовая борьба во Франции / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Собр. соч. – Т.7. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры., 1956. – С. 5-110.
2. *Маркс К., Энгельс Ф.* Великие мужи эмиграции / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Собр. соч. – Т.8. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры., 1957. – С. 247-352.
3. *Маркс К., Энгельс Ф.* Альянс социалистической демократии и международное товарищество рабочих / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Собр. соч. – Т.18. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры., 1961. – С. 323-452.
4. *Маркс К.* Конспект книги Бакунина «Государственность и анархия» / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Собр. соч. – Т.18. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры., 1961. – С. 579-624.
5. *Маркс К.* Гражданская война во Франции / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Собр. соч. – Т.17. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры., 1960. – С. 317-370.
6. *Ленин В. И.* Государство и революция / В.И. Ленин // Полн. собр. соч. – Т.33. – М.: Изд-во полит. лит-ры., 1981. – С. 1-120.
7. *Маркс К.* К критике политической экономии / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Собр. соч. – Т.13. – М.: Гос. изд-во полит. лит-ры., 1959. – С. 1-167.

Кравченко А.П., Москаленко С.М.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ И БУРЖУАЗНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ: МАРКСИЗМ И МАРКСИЗМ И НАСТОЯЩЕЕ

(СОВРЕМЕННАЯ ИСТОРИЧЕСКАЯ РЕТРОСПЕКТИВА)

В статье приводятся различные точки зрения на отличия буржуазной революции от социалистической. Показано, что к любой социальной теории, в том числе и марксистской, нельзя относиться как к истине в последней инстанции, поскольку любая социальная теория, существующая в прошлом, не может быть руководством к действию в нынешних условиях, которая быстро и существенно меняется.

Ключевые слова: буржуазная революция, марксизм, ленинизм, капитализм, пролетариат, социализм, социалистическая революция.

Kravchenko A.P., Moskalenko S.N.

SOCIALIST AND BOURGEOIS REVOLUTION: MARXISM AND PRESENTDAYS (CURRENT HISTORICAL RETROSPECTIVE)

The article presents different points of view on the difference between the bourgeois revolution and socialist one. They claim that the fact that the socialist revolution is a violent break of natural historical evolution of capitalist society, the

elimination of viable social order on the starting line of its progressive development. Unlike bourgeois revolution the socialist revolution broke social system which did not use its resources for self-development. If the bourgeois revolution is the result of gradual maturation of the capitalist system during centuries then the socialist one is an ascending original act of creating of social order, which did not exist before.

It is shown that any social theory, including the Marxist, can not be treated as the ultimate truth, because no social theory that existed in the past can be a guide to action in the present conditions that are rapidly and significantly changing . We need to stop considering Marxism as "ideology of modern condemporary time." Everybody gradually will learn how to be tolerant to a person with another point of view and treat him as otherwiseminded person not an enemy, but a partner only when pluralism will be accepted , even in the most extravagant cases, and the attitude will be merit, humanistic and cordial. No need to build our present and future on formulas of thousands of years history, it is worth stopping to hide behind the back of the class of Marxism, as well as to put all responsibility for our lifebeing. Main responsibility is not on them, but on us, those who are in authority. Great and good fortune of some will always result in great slavery for others.

Keywords: *bourgeois revolution, Marxism, Leninism, capitalism, the proletariat, socialism, socialist revolution.*

Надійшла до редакції 11.07.15 р.

